

ویژه دانشجویان: نگاهی به ساختار بانکداری اسلامی و عملیات حسابداری قرض الحسنه

پدیدآورنده (ها) : میر چی، علی رضا

حسابداری :: نشریه حسابدار :: مهر ۱۳۶۸ - شماره ۵۹

صفحات : از ۵۰ تا ۶۰

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/288506>

تاریخ داندلود : ۱۴۰۲/۱۱/۰۹

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و برگرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

- تماشاگران سینمای ایران و استقبال از فیلم های مردم پسند مطالعه مخاطبان فیلم اخراجی ها ۲
- تحلیل بازنمایی ایدئولوژی در فیلم های سه گانه "اخراجی ها"
- مطالعه تطبیقی ثبت و تابعیت هواپیما
- فهرست پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته های (حقوق بشر و حقوق خصوصی، نیمسال دوم ۸۴ - ۸۳ و نیمسال اول ۸۴-۸۵)
- تأثیر نماهای شیشه ای دو جداره بر شرایط حرارتی داخل ساختمان
- از جنبش تا نهاد بازخیزی شیعیان خاورمیانه
- بررسی نقش اقلیم و محیط در شکل دهی فرم سازه مسکن روستایی استان فارس
- نخستین سفرنامه ناصرالدین شاه به مازندران
- درآمدی بر رویکرد روش شناختی پیر بوردیو به مفهوم سرمایه فرهنگی
- ارزیابی اثرات محیط زیستی مجتمع های صنعتی با روش AN-AM مطالعه موردی: مجتمع مس سرچشمه
- اثربخشی هنر درمانی گروهی بیانگر بر خودکارآمدی تعاملی کودکان آسیب دیده از سرپرستی
- مجلس سوم و گزارش های پلیس مخفی از شایعات تهران

عناوین مشابه

- بررسی کارمزد قرض الحسنه و شیوه های محاسبه آن در بانکداری اسلامی
- نگاهی تحلیلی به ادراک دانشجویان از ساختار کلاس درس و اهمال کاری تحصیلی: مطالعه تطبیقی دوره های آموزش سنتی و مجازی دانشگاه تهران
- توجه ویژه بانکداری اسلامی به ساختارهای زیربنایی و تولیدی
- نگاهی به ششمین جشنواره تئاتر دانشجویان کشور ۱۱ - ۱۷ اسفند ۶۹ - کاشان (پیام حجه الاسلام و المسلمین سید محمد خاتمی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی)
- تروریسم از منظر بنیادگرایان اسلامی رادیکال و فقه سیاسی شیعه؛ با نگاهی به عملیات های استشهادی
- حساب های قرض الحسنه اختصاصی راهکاری بهینه برای هدایت و مدیریت منابع قرض الحسنه در نظام بانکداری اسلامی
- غرب و خیزش اسلامی با نگاهی ویژه به کتاب: آینده اسلام و غرب (شیرین هافتر)
- نگاهی به ابعاد حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران ۱. پیرامون جایگاه و حوزه صلاحیت قوه مجریه - سوم: «تحلیل اصل یکصد و بیست و هفتم قانون اساسی در خصوص نماینده ویژه رئیس جمهوری»
- نگاهی انتقادی بر فمینیسم اسلامی و ارزیابی میزان گرایش دانشجویان دختر به آن (مطالعه موردی: دانشجویان دختر مؤسسه آموزش عالی جهاد دانشگاهی یزد)
- بررسی رابطه سبک های یادگیری، ساختار هدف های ادراک شده کلاس و هوش معنوی با پیشرفت تحصیلی به منظور مدیریت نوین کلاس در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی

● از: علیرضا میرچی

نگاهی به ساختار بانکداری اسلامی و عملیات حسابداری قرض الحسنه

اولین گامی که دولت برای تغییر ساختار و نظام بانکی برداشت ملی شدن بانکها در تاریخ ۱۳۵۸/۳/۱۷ بود. متعاقب آن در اجرای ماده ۱۷ لایحه قانونی اداره امور بانکها مصوبه مورخ ۱۳۵۸/۷/۳ شورای انقلاب اسلامی و باتصویب مجمع عمومی بانکها، بانکهای موجود بشرح ذیل ادغام یا ابقاً گردیدند:

- ۱- بانک ملی ایران
- ۲- بانک سپه
- ۳- بانک صادرات
- ۴- بانک رفاه کارگران
- ۵- بانک صنعت و معدن

از ادغام بانکهای اعتبارات صنعتی، توسعه صنعتی و معدنی ایران و توسعه سرمایه گذاری ایران، شرکت سرمایه گذاری بانکهای ایران صندوق ضمانت صنعتی و بانک صنعتی و معدنی

۶- بانک مسکن :

ازادغام بانکهای رهنی ایران وساختمان ، شرکت سرمایه گذاری ساختمانی بانکهای ایران وکلید شرکتهای پس اندازووام مسکن در تهران ومراکز استانها

۷- بانک کشاورزی :

ازادغام بانکهای توسعه کشاورزی ایران ، تعاون کشاورزی ایران وکلید موسسات اعتباری وابسته به وزارت کشاورزی وعمــــــران روستائی

۸- بانک استان :

متشکل از کلید شعب بانک صادرات وبانکهای استان (آذربایجان ، گیلان وخوزستان)

۹- بانک تجارت :

ازادغام بانکهای اعتبارات ایران ، ایران وانگلیس ، ایران و خاورمیانه ، ایران وهلند ، بازرگانی ایران ، ایرانشهر، صنایع ایران ، شهریار ، ایرانیان ، کار ، ایران وژاپن وروس وایران

۱۰- بانک ملت :

ازادغام بانکهای تهران ، پارس ، داریوش ، اعتبارات تعاونی و توزیع ، ایران وعرب ، بین المللی ایران ، عمران ، بیمه ایران ، تجارت خارجی ایران وبانک فرهنگیان

براساس قانون مذکور آئین نامه هادستورالعمل های اجرائی مربوط به انجام عملیات بانکی جدید تهیه وار تصویب هیئت وزیران وشورای پول واعتبارگذشت وبانکها موظف شدند ارتاریخ ۱۳۶۳/۱/۱ کلید معاملات خودرابرمبنای قانون بانکداری اسلامی ودستورالعملهای اجرائی آن انجام دهند .
قانون مذکور مشتمل برپنج فصل بشرح زیر که متشکل از ۲۷ ماده و ۴ تبصره میباشد .

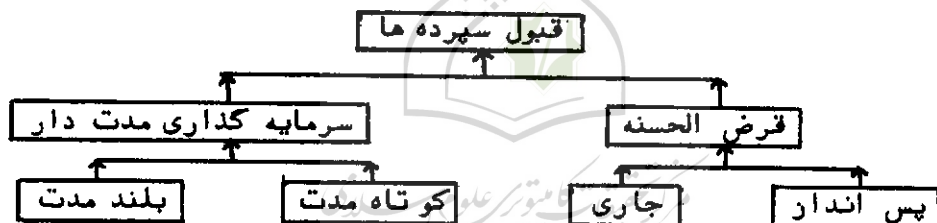
فصول مذکور بترتیب عبارتند از :

- ۱- اهداف ووظایف نظام بانکی درجمهوری اسلامی
- ۲- تجهیز منابع پولی
- ۳- تسهیلات اعطائی بانکی
- ۴- بانک مرکزی ایران وسیاست پولی
- ۵- متفرقه

منابع ومصارف درسیستم بانکی کشور

الف - تجهیز منابع پولی :

بانکها میتوانند تحت هریک از عناوین ذیل به قبول سپرده مبادرت نمایند :

ب - مصارف باتسهیلات اعطائی بانکها :

پس از تجمیع سپرده ها وتجهیز منابع پولی بانکها کلیه تسهیلات مقرر در قالب عقود اسلامی به بخشهای مختلف اقتصادی اعم از حقیقی ویا حقوقی تحت شرایط مندرج در آئین نامه هادستور العملها صادره اعطا مینمایند .

اقسام تسهیلاتی که در حال حاضر بانکها باتوجه به قانون عملیات بانکی بدون ربا ، آئین نامه های مربوط ودستور العمل های اجرایی از محل منابع تجهیز شده در اختیار مشتریان قرار میدهند عبارتند از :

- ۱- قرض الحسنه
- ۲- مضاربه
- ۳- مشارکت مدنی
- ۴- مشارکت

- حقوقی ۵- سرمایه گذاری مستقیم ۶- معاملات سلف ۷- جعاله
 ۸- مزارعه ۹- مساقات ۱۰- اجاره بشرط تملیک ۱۱- خرید دین
 ۱۲- فروش اقساطی

قرض الحسنه :

من ذالذی یقرض لله قرضاً حسناً فیضا عفه له وله اجر کریم

سوره مبارکه حدید - آیه ۱۱

او کیست که به خدا قرض نیکو دهد (قرض الحسنه و احسان به فقرا کند) تا خداوند بر او چندین برابر برگرداند و پاداش نامتناهی او را اعطا فرماید.

مبنای اعطای تسهیلات به شکل قرض الحسنه در واقع متابعت از فرامین و تعالیم ملهم از قرآن و سنت می باشد بطوریکه شارع مقدس اسلام برای اجرای آن اهمیت زیادی قائل گردیده و آنرا منشأ خیرات عظیمی در جامعه دانسته و عدول از آنرا در هر شرایطی موجب زیانهای غیرقابل جبران معنوی و مادی میدانند. لذا یکی از ابزارهای مورد استفاده بانکی در نظام بانکی نوین اعطای وامهای قرض الحسنه به متقاضیان است که تجهیز آن عمدتاً از محل پس اندازهای قرض الحسنه اشخاص نزد آنها صورت می پذیرد.

تعریف : قرض الحسنه عقدیست که بموجب آن بانکها (بعنوان قرض دهنده) مبلغ معینی را طبق ضوابط مقرر با اشخاص اعم از حقیقی و یا حقوقی (بعنوان قرض گیرنده) به قرض واگذار نمایند و تعهد بار پرداخت قرض گیرنده فقط معادل مبلغ دریافتی می باشد.

قبل از تشریح موارد اعطای قرض الحسنه توسط بانکها نظر خواننده را به موضوع ماده ۱۴ قانون عملیات بانکی بدون ربا جلب مینماید :

" بانکها موظفند جهت تحقق اهداف بندهای ۱۲ و اصل ۴۳ قانون اساسی بخشی از منابع خود را از طریق قرض الحسنه به متقاضیان اختصاص دهند."

شرح بند ۲ و ۹ از اصل ۴۲ قانون اساسی :

بند ۲ - " تامین شرایط وامکانات کار برای همه بمنظور رسیدن به اشتغال کامل و قرار دادن وسایل کار در اختیار همه کسانی که قادر بکارند ولی وسایل کار ندارند، در شکل تعاونی ، از راه وام بدون بهره بپا همراه مشروع دیگر که نه به تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروههای خاص منتهی شود و نه دولت را بصورت يك کارفرمای بزرگ مطلق در آورد. این اقدام باید با رعایت ضرورتهای حاکم بر برنامه ریزی عمومی اقتصاد کشور در هر يك از مراحل رشد صورت گیرد"

بند ۹ - " تاکید بر افزایش تولیدات کشاورزی ، دامی و صنعتی که نیازهای عمومی را تامین کند و کشور را بمرحله خود کفائی برساند و از وابستگی برهاند "

موارد اعطای قرض الحسنه

الف - اعطای قرض الحسنه به شرکتهای تعاونی تولیدی و خدماتی (غیر از بازرگانی و معدنی) که فعالیت آنها صرفاً در جهت فراهم آوردن وسایل و ابزار و وسایر امکانات ضروری بمنظور ایجاد کار برای اعضا باشد در شرایطی که این اعضا خود امکانات لازم را ندارند .

ب - به افرادی که مستقیماً بامور کشاورزی و دامپروری مبادرت نمایند و همچنین به کارگاهها و واحدهای تولیدی متعلق با افراد یا شرکتهای بمنظور کمک بامر افزایش تولید در موارد زیر :

۱- جلوگیری از توقف کارگاهها و واحدهای تولیدی موجود .

۲- راه اندازی کارگاهها و واحدهای تولیدی را کد .

۳- ایجاد و توسعه کارگاهها و واحدهای تولیدی کوچک در شهرهای کوچک و روستاها .

۴- در مواردی که تامین نیاز کارگاهها و واحدهای تولیدی از طریق سایر تسهیلات برای اشخاصی که در بخش کشاورزی

به فعالیت اشتغال دارند و بعلت بروز عوامل نامساعد طبیعی نظیر سیل ، زلزله ، یخبندان ، گرما و آفات نباتی و سایر موارد اضطراری مشابه دچار ضرر و زیان شده باشند .

ج - رفع حوائج ضروری افراد بشر ذیل :

- ۱- هزینه های اردواج
- ۲- تهیه جهیزیه
- ۳- درمان بیماری
- ۴- تعمیرات مسکن
- ۵- کمک هزینه تحصیلی
- ۶- کمک برای ایجاد مسکن در روستاها

جدول حداکثر مبلغ ، کار مزد و مدت بازپرداخت قرض الحسنه برای بندهای سه گانه فوق

بند	حداکثر مبلغ	درصد کارمزد	مدت به سال
الف	۵۰۰۰۰۰۰۰ ر	۱/۵	۵
ب	۵۰۰۰۰۰۰۰ ر	۱/۵	۵
ج	۵۰۰۰۰۰۰ ر	۱	۲

موارد ذیل پاره ای از مقرراتی است که بانکها به حکم مواریسن قانونی در مورد اعطای قرض الحسنه ملزم بر رعایت آن میباشند:

- حصول اطمینان از نیاز متقاضی .
- حصول اطمینان از ایجاد کار .
- حصول اطمینان از افزایش تولید .
- حصول اطمینان از مصرف قرض الحسنه توسط متقاضی .
- حصول اطمینان از وصول مطالبات خود ناشی از اعطای قرض الحسنه و اخذ تعهد و تضمین کافی از مشتری .

●
مراحل صدور اسناد حسابداری قرض الحسنه :

۱- پس از انعقاد قرارداد اسناد انتظامی زیر بمبلغ یکریسال صادر میشود :

بدهکار- حساب انتظامی قراردادهای قرض الحسنه
بستانکار- حساب طرف حسابهای انتظامی

۲- پس از اخذ وثیقه اسناد انتظامی زیرمبلغ ارزیابی و درمورد
اوراق بهادار بارزش اسمی صادر میشود .

بدهکار- حساب انتظامی واثاق قرض الحسنه
بستانکار- حساب طرف حسابهای انتظامی

۳- پس از پرداخت وجه به متقاضی

بدهکار- حساب قرض الحسنه
بستانکار- حساب جاری یا پس انداز قرض گیرنده

۴- هنگام دریافت کارمزد

بدهکار- حساب صندوق یا حساب جاری قرض گیرنده
بستانکار- حساب کارمزد دریافتی

۵- هنگام دریافت قسط

بدهکار- حساب صندوق یا حساب جاری قرض گیرنده
بستانکار- حساب قرض الحسنه

پس از تسویه حساب اسناد انتظامی ردیفهای يك و دو برگشت
میشود .

مثال - شخصی برای رفع نیازهای ضروری خود ببانك مراجعه و
تقاضای مبلغ /۵۰۰.۰۰۰ ریال قرض الحسنه نمود. بانك پس از
بررسی های لازم با اعطای مبلغ /۲۶۰.۰۰۰ ریال كه در طی مدت
۳ سال بازپرداخت گردد موافقت کرده و نرخ کارمزد يك درصد در
سال تعیین گردید.
وثیقه دریافتی سفته معادل قرض الحسنه و پرداخت اقساط ماهیانه
/۱۰۰.۰۰۰ ریال میباشد .

خواسته :

صدور اسناد حسابداری تا مرحله دریافت قسط اول

۱- پس از انعقاد قرارداد :

بدهکار- حساب انتظامی قراردادهای قرض الحسنه ۱) ریال
بستانکار- حساب طرف حسابهای انتظامی ۲) "

۳- پس از اخذ وثیقه :

بدهکار- حساب انتظامی وثائق قرض الحسنه ۲۶۰.۰۰۰
بستانکار- حساب طرف حسابهای انتظامی
وثائق قرض الحسنه ۲۶۰.۰۰۰

۴- پرداخت وجه به متقاضی :

بدهکار- حساب قرض الحسنه ۲۶۰.۰۰۰
بستانکار- حسابجاری یا حساب پس انداز
قرض گیرنده ۲۶۰.۰۰۰

۴- دریافت کارمزد سال اول : *کامپوز علوم اسلامی*

بدهکار- حساب صندوق یا حسابجاری قرض گیرنده ۲۶۰۰
بستانکار- حساب کارمزد دریافتی ۲۶۰۰

۵- پس از دریافت قسط اول :

بدهکار- حساب صندوق یا حسابجاری قرض گیرنده ۱۰.۰۰۰
بستانکار- حساب قرض الحسنه ۱۰.۰۰۰

در طی سال اول تعد اد ۱۲ قسط پرداخت شده و در ابتدای سال دوم نسبت به مانده حساب قرض الحسنه که ۲۴۰.۰۰۰ ریال است يك درصد کارمزد اخذ میگردد و پس از انقضای مدت و پرداخت اصل

مبلغ قرض الحسنه اسناد انتظامی ردیف های (۲) برگشت میشود.

فهرست منابع :

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
قانون عملیات بانکی بدون ربا
دستورالعملهای اجرائی عقود اسلامی از : انتشارات اداره
آموزش و مطالعات نیروی انسانی بانک مرکزی ایران
عملیات بانکی داخلی از : انتشارات مرکز
آموزش بانکداری

ضمیمه

تعاریف اقسام تسهیلات اعتباری :

تعریف اقسام تسهیلاتی که در حال حاضر بانکها با توجه به
قانون عملیات بانکی بدون ربا ، آئین نامه های مربوطه و دستورالعمل
های اجرائی از محل منابع تجهیز شده در اختیار مشتریان قرار میدهند
بشرح ذیل است :

۱- قرض الحسنه
در بالا تعریف شد.

۲- مضاربه :

قراردادیست که بموجب آن یکی از طرفین (مالک) عهده
دارتأمین سرمایه (نقدی) میگردد و باقید اینکه طرف دیگر
(عامل) با آن تجارت کرده و در سود حاصل شریک باشند.

۳- مشارکت مدنی :

عبارتست از درهم آمیختن سهم الشریکه نقدی و یا غیر نقدی
متعلق باشخاص حقیقی و یا حقوقی متعدد به نحو مشاع بمنظور
انتفاع طبق قرارداد.

۴- مشارکت حقوقی :

عبارتست از تامین قسمتی از سرمایه شرکتهای سهامی جدید و یا خرید قسمتی از سهام شرکتهای موجود.
ه سرمایه گذاری مستقیم :

عبارتست از تامین سرمایه لازم جهت اجرای طرحهای تولیدی و عمرانی و انتفاعی توسط بانکها بدون مشارکت اشخاص حقیقی یا حقوقی غیربانکی بصورت شرکتهای سهامی .

۶- سلف :

منظور از معاملات سلف پیش خرید نقدی محصولات تولیدی به قیمت معین میباشد (باتوجه به ضوابط شرعی) .

۷- جعاله :

عبارتست از التزام شخصی (جاعل یا کارفرما) به ادای مبلغ باجرت معلوم (جعل) در مقابل انجام عمل معین طبق قرارداد. طرفی که عمل را انجام میدهد عامل یا پیمانکار نامیده میشود.

۸- مزارعه :

قراردادیست که بموجب آن یکی از طرفین (مزارع) زمین شخصی را برای مدت معینی بطرف دیگر (عامل) میدهد تا در زمین مذکور زراعت کرده و حاصل بین مزارع و عامل تقسیم گردد.

۹- مساقات :

معامله ایست که بین صاحب درخت و امثال آن با عامل در

قبال حصه مشاع معینی از شمره واقع میشود. شمره اعم است از میوه ، برگ ، گل و غیره .

۱۰- اجاره بشرط تمليك :

عقد اجاره است که در آن شرایط شود مستاجر در پایان مدت اجاره در صورت عمل بشرط مندرج در قرارداد عین مستاجر را مالک گردد.

۱۱- بیع دین (خرید دین) :

عبارتست از تنزیل آن دسته از اسناد و اوراق بهادار (سفته و برات) که مفاد آن حاکی از بدهی (دین) ناشی از معاملات تجاری باشد.

۱۲- فروش اقساطی :

الف - مواد اولیه ، لوازم یدکی و ابزار کار

ب - وسائل ، ماشین آلات و تاسیسات

ج - مسکن

منظور از این عقد عبارتست از واگذاری عین بیهشای معلوم به غیر به ترتیبی که تمام یا قسمتی از بهای مزبور با قسط مساوی و یا غیر مساوی (برای موارد بندهای الف و ب) و اقساط مساوی (برای بند ج) در سر رسید و یا سر رسیدهای معین دریافت گردد.

